

3. Розроблення програми профілактики посттравматичних стресових розладів у військовослужбовців Національної гвардії України : звіт про наук.-дослід. роботу / О. С. Колесніченко, І. І. Приходько, Я. В. Мацегора та ін. Харків, 2017. 704 с. (№ держреєстрації 0116U004047).

Захарченко А. О.,

студентка II курсу магістратури, гр. МСПДп-191

Науковий керівник – Новик Л. М., канд. психол. наук

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Сьогодні в умовах соціальної, економічної, політичної нестабільності, ускладненої епідеміологічної ситуації, все більше українських родин потребують допомоги та підтримки держави. Окрім того, варто зазначити, що в епоху постмодерну інститут шлюбно-сімейних стосунків зазнав певних кризових явищ, таких як: падіння престижу традиційного шлюбу, зниження виховного потенціалу сім'ї, збільшення кількості розлучень, малозабезпеченість, безробіття, масова бездітність чи малодітність. Тож забезпечення соціальної безпеки та підтримки сімей, які опинилися у складних життєвих ситуаціях є одним із пріоритетних напрямків соціальної політики, важливим фактором успішного поступу України.

Теоретичні та методологічні основи у сфері соціального захисту населення, його механізми досліджували українські вчені: О. Афенкіна, М. Білинська, Ю. Бондаренко, В. Лаврухін, В. Лактінов та ін. Проблемам здійснення соціального супроводу сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах присвячені наукові студії: Г. Кучер, М. Любецької, М. Соляник, І. Трубавіної, Н. Романової та ін.

Поняття «соціальний супровід» було вперше використано у 1993 році в книзі «Психологічний супровід природного розвитку маленьких дітей» (Г. Бардієр, І. Ромазан, Т. Чередникова). В Україні ж зазначене поняття почали активно використовувати, починаючи з 1998 р., під час проведення соціального експерименту зі створення інституту прийомної сім'ї. У той період соціальний супровід розглядали як систему професійної діяльності соціального працівника, спрямовану на створення передумов для успішної адаптації дитини в умовах нової родини [4, с. 49]. Наразі ж поняття «соціальний супровід» розглядається у широкому і вузькому значенні.

Найбільш узагальнено поняття «супровід» розглядається як складний процес взаємодії супроводжувача та супроводжуваного, результатом якого є рішення або дія, що призводять до змін в особистості супроводжуваного (О. Бережна, Л. Блинова, Т. Горолатова, О. Казакова, Т. Чернікова та ін.). Інакше кажучи, супровід визначається низкою вчених як допомога, соціальна підтримка у формуванні поля розвитку, в якому відповідальність за дії несе сам суб'єкт.

У дослідженнях Т. Горолатової та Т. Черникової поняття «соціальна підтримка» та «соціальний супровід» диференціюються, не дивлячись на їхню зовнішню схожість. Так, Т. Горолатова звертає увагу на те, що термін «супровід» є набагато ємнішим за поняття «підтримка» [3, с. 52], оскільки підтримка, на відміну від супроводу, надається за фактом будь-якої складної ситуації, передбачає корекцію поведінки, проте не запобігає виникненню аналогічних проблем у майбутньому і призводить лише до зовнішньої відповідності нормі, не усуваючи причин виникнення життєвих складностей.

О. Альшаніна наголошує, що у якості основних характеристик соціального супроводу виступають його процесуальність, пролонгованість, недирижувальність, заглибленість у реальне повсякденне життя людини або родини, особливі відносини між учасниками цього процесу [1, с. 110]. Головною підставою соціального супроводу сімей в Україні є їх перебування у складних життєвих обставинах. В Законі України «Про соціальні послуги» складні життєві обставини тлумачаться як обставини, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, життєвими звичками і способом життя, внаслідок яких особа частково або повністю не має (не набула або втратила) здатності чи можливості самотійно піклуватися про особисте (сімейне) життя та брати участь у суспільному житті [5].

Таким чином, складні життєві обставини – це певні обставини, які мають негативний та деструктивний вплив на життєдіяльність, стан фізичного, соціального, психічного здоров'я та особливості розвитку, функціонування сім'ї на певному етапі свого життєвого циклу і які сім'я не може подолати самотійно.

Виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах в Україні відбувається внаслідок особистого звернення таких сімей в установи соціального захисту, здійснюється соціальними працівниками під час відвідування сімей, розгляду звернень інших соціальних інституцій, медичних закладів тощо.

Технологія соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах передбачає певну етапність. Так, на першому етапі відбувається виявлення такої родини і перевірка отриманої інформації спеціалістами ЦСССДМ. Збір інформації спеціалістами ЦСССДМ здійснюється через безпосереднє відвідування родини, проте, не обмежується спілкуванням лише з її членами. На цьому етапі відбувається первинна оцінка потреб родини.

За результатами першого візиту у сім'ю складається Акт оцінки потреб дитини та її сім'ї, який може стати підставою про прийняття рішення, що сім'я не потребує соціальної допомоги, отже, не відноситься до категорії «сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах» або ж потребує отримання певних соціальних послуг. Якщо родина потребує допомоги і підтримки у вирішенні певних життєвих проблем, то в подальшому здійснюється комплексна оцінка потреб сім'ї, тобто починається власне перший етап соціального супроводу родини [2, с. 41].

План соціального супроводу розробляється на основі базової інформації про потреби родини, у ньому визначаються основні завдання соціального

супроводу, очікувані результати щодо подолання чи мінімізації складних життєвих обставин, перелік необхідних заходів для досягнення результату, їх виконавців, терміни його виконання та перегляду. Соціальний супровід як правило передбачає надання психологічної, соціальної, юридичної підтримки; представництво інтересів сім'ї в органах виконавчої влади; соціальне виховання.

Отже, соціальний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах – це вид соціальної роботи, система комплексних заходів для підтримки сприятливих соціально-економічних та психологічних умов функціонування сім'ї, збереження її здатності до виховання дітей.

Список використаних джерел

1. Альшанина Е. И. Психологическое сопровождение воспитательного процесса. *Классный руководитель*. 2004. №2. С.107-115.
3. Горолатова Т. С. Психолого-педагогическое сопровождение учащихся в учреждениях профессионального образования : дис. ... канд. пед. наук 13.00.01. Н. Новгород, 2004. 183 с.
4. Комарова Н. М. Соціальний супровід як форма соціальної допомоги сім'ям, які взяли на виховання дитину-сироту. *Український соціум*. 2006. № 2. С. 49-58.
5. Про соціальні послуги: Закон України від 19 червня 2003 р. № 966-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

Каліберда А. В.,

студентка II курсу магістратури, гр. МСПДп-191

Науковий керівник – Філіпович В. М., канд. психол. наук

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

АДАПТАЦІЯ БАТЬКІВ ДО УМОВ ЖИТТЯ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИХОВАННЯМ ДИТИНИ ІНВАЛІДА

Актуальним питанням сьогодення є проблема адаптації сім'ї до нових обставин, що містять у собі виховання та навчання дитини з особливими потребами.

Сім'я – мікросоціум, в якому дитина не лише тільки проживає, але в якому складаються її моральні якості, відношення до світу, людей, уявлення про характер міжособистісних і суспільних зв'язків. Сім'я розглядається як системоутворююча детермінанта в соціально-культурному статусі малюка, визначає його подальше психофізичне і суспільне становлення[1, с. 13].

Науковці виділяють наступні аспекти звикання опікунів до умов життя, ускладнених інвалідністю дитини: соціально-психологічний стан батьків; соціокультурна адаптація; адекватність батьківсько-дитячих взаємин; реабілітаційний потенціал опікунів. Беручи до уваги дані критерії, можна визначити три рівні адаптації батьків до умов життя, пов'язаних із вихованням дитини з особливими потребами: високий, середній, низький.

А. В. Хмизов і Н. В. Остапенко розділяють опікунів дітей-інвалідів на 3 групи адаптивності:

1-ша група - опікуни, які правильно сприймають особливості дитини